

TOPLUMSAL SINIFLAR BİRBİRİNE NE BORÇLUDUR?

WILLIAM GRAHAM SUMNER

ÇEVİREN
ELİF ÇAĞATAY

WILLIAM GRAHAM SUMNER

Amerikalı liberal din adamı ve sosyal bilimci. 1863'te Yale Üniversitesi'nden mezun oldu. İç Savaş sırasında dil öğrenmek için Avrupa'ya gitti ve 1866'da teoloji eğitimi aldığı Oxford Üniversitesi'nde sosyal Darwincilikle tanıştı. 1867'de ABD'ye döndü ve siyaset bilimi profesörü olacağı Yale Üniversitesi'nde çalışmaya başladı. Ayrıca birçok kilisede vaizlik yaptı. Birkaç siyasi görev almakla birlikte “bu oyunun kurallarını anlamadığını, öğrenmek de istemediğini” söyledi. 1879'da derslerinde Herbert Spencer'ın kitabını kullanmamasını talep eden Yale rektörüne itiraz ederek ABD'de akademik özgürlük mücadelesinin öncülerinden biri hâline geldi. Klasik liberalizmi destekledi, serbest ticaret yanlısıydı ve altın standardının savunucusuydu. Sosyalizme karşıydı. Emperyalizmin Amerikan halkının ilke ve değerlerine kesinlikle aykırı olduğunu savundu, Amerika-İspanya savaşına karşı çıktı. ABD'nin ilk sosyoloji profesörü oldu. Kültürlerarası yayılma ve halk âdetleri üzerine çalıştı. Etnosantrizm terimini ortaya attı. Pek çok kitap ve makale yazdı. Başlıca eserleri: *A History of American Currency* (1874), *Protection and Revenue* (1877), *The Conquest of the United States by Spain* (1899)

ELİF ÇAĞATAY

Bursa'da doğdu (1997). Koç Üniversitesi Felsefe ve Sosyoloji Bölümlerinden 2022 yılında mezun oldu. Lisans öğreniminin son yıllarında, danışman hocası Zeynep Direk'in de desteğiyle çeviri yapmaya yoğunlaştı. Felsefe, Sosyoloji ve Siyaset Bilimi alanlarında İngilizceden Türkçeye çeviriler yaptı. Şu anda CEU Viyana, Milliyetçilik Çalışmaları bölümünde yüksek lisansını yapmaktadır. Başlıca çevirileri: Robert Bernasconi, *Heidegger ve Sartre: Tarihsellik, Kader ve Politika (Varlık, Mart 2019)*; Ted Toadvine, *Arzunun Önceliği ve Ekolojik Sonuçları (Cogito, Bahar 2019)*; Pierre Macherey, *Maddeciliğinden Kurtarılmış Marx veya Derrida'nın Tini* (Hece Yayınları, *Karl Marx Özel Sayısı*, 2019).

İÇİNDEKİLER

Giriş	11
I	
YENİ BİR FELSEFE ÜZERİNE: YOKSULLUĞUN EN İYİ POLİTİKA OLMASI	15
2	
ÖZGÜR BİR İNSANIN EGEMEN OLMASI AMA EGEMENİN “ÖĞÜT” ALAMAMASI	24
3	
ZENGİN OLMAK KÖTÜ DEĞİLDİR HATTA KOMŞUNDAN DAHA ZENGİN OLMAK BİLE KÖTÜ DEĞİLDİR	33
4	
İNSANIN VAHŞİ HAYVANLAR ARASINDA SAYILMAMASININ NEDENLERİ ÜZERİNE	42
5	
GÜÇLÜ İNSANLAR İSTİYORSAK, AZ İNSANA SAHİP OLMALIYIZ	51
6	
KENDİSİNE İYİ BAKILAN KİŞİ, KENDİSİNE BAKMALIDIR	57
7	
YENİ YÜZLERİ OLAN BAZI ESKİ DÜŞMANLARA DAİR	69

	8	
SOSYOLOJİK BİR İLKE OLARAK KENDİ İŞİNE BAKMA KURALININ DEĞERİ ÜZERİNE	75	
	9	
HİÇ DÜŞÜNÜLMİYEN BELLİ BİRİNİN DURUMU ÜZERİNE	82	
	10	
UNUTULAN ADAMIN DURUMU ÜZERİNE DAHA FAZLA DEĞERLENDİRME	88	
	11	
NEDEN BİRBİRİMİZİ SEVMELİYİZ?	99	
DİZİN	109	

GİRİŞ

Büyük toplumsal sorunların önümüzde durduğu ve bir çözüm talep ettiği, bize her gün söylenir ve biz, bu sorunlara ilişkin kehanetler, tehditler ve uyarılar tarafından kuşatılırız. Yaklaşan vazifelerin ve dertlerin habercisi olarak büyük bir *rol* oynayan bir yazarlar okulu vardır. Onlar, görevi belirleyen, tamamlamayı gerektiren ve tamamlanmadığı zaman da ceza verme tehdidinde bulunan geniş ama belirsiz ve tanımsız bir taraftarlar kitlesi adına konuşmayı üstlenirler. Görev ya da sorun, tüm ayrıntılarıyla tanımlanmış değildir. Vazifeye tabi olanlara düşen görevin bir parçası da sorunu tanımlamaktır. Onlara yalnızca şunun önemli olduğu söylenir: sorunun ne olduğunu, bunu nasıl düzelteceklerini ve tedaviyi nasıl geliştireceklerini kendilerinin bulmasının icap ettiği. Bütün bunlar az çok acımasız bir şekilde ortaya konulur.

Bu tür iddiaları büyük ölçüde okuduktan ve dinledikten sonra, sorunun kafamda giderek daha belirgin bir şekle büründüğünü görüyorum: Başkalarına zor sorular sormayı ve bu sorulara bir çözüm talep etmeyi üstlenenler kimlerdir? Kendi dünyevi sorunlarının çözümlerini başkalarından talep etme hakkını nasıl elde ettiler? Bütün sorunları değerlendirmek ve çözmek üzere alıkoyulanlar kimlerdir ve nasıl bu vazifeye dâhil oldular?

Toplumsal sorunları ortaya koyma ve onları çözme hakkı ve vazifesi verilen sınıfların hangi sınıflar olduğu hakkında anlayabildiklerim şunlardır: Sorunları çözmekle yükümlü olanlar zengin, huzurlu, ongun, erdemli, saygın, eğitilmiş ve sağlıklı olanlardır; sorunları belirleme hakkı olanlarsa

varoluş mücadelesinde daha az şanslı veya daha az başarılı olanlardır. Sorunun kendisi görünüşe göre şudur: Sorunu belirleme hakkı olanların çözmekle yükümlü olanlar kadar huzurlu olması nasıl sağlanacak? Bu sorunu çözmek ve hepimizi eşit derecede iyi duruma getirmek birinci sınıfın vazifesi sayılır; eğer bunu başaramazlarsa cezası kan dökmek ve yıkımdır. Herkesi kendileri kadar iyi duruma getiremezlerse, başkalarının yaşadığıyla aynı sefaletle mahkûm edileceklerdir.

Son 10 yılda, özellikle Alman yazarlar tarafından yazılan, “Devleti” insani sınırlamaları aşmış bir vicdana, güce ve iradeye sahip bir varlık olarak ve hepimizin üzerindeki bir koruyucu melekmiş gibi tasarlamaya çalışan birçok makale ve kitap okudum. Tarihte hiçbir zaman bu anlayışa uygun bir şey bulamadım ya da deneyimlemedim. Bir zamanlar Almanya’da iki yıl yaşadım, ama orada da o zamanlar böyle bir şey kesinlikle görmedim. Bismarck’ın biçimlendirdiği Devletin bu fikre uyup uymayacağı, olsa olsa bir inanç ve umut meselesidir. Devlet anlayışım, artan yaşam deneyimiyle gittikçe önemini kaybetti. Bir soyutlama olarak Devlet, benim için yalnızca Hepimizdir. Pratikte, yani iradesini kullandığında veya bir eylem hattı benimsediğinde, hepimiz için belli başlı hizmetleri yerine getirmek üzere, çoğumuz tarafından çok gelişigüzel bir şekilde seçilen küçük bir insan grubudur sadece. Çoğunluk, seçimlerini pek rasyonel bir şekilde yapmaz ve hemen hemen her zaman kendi hareketlerinin sonuçlarından dolayı hayal kırıklığına uğrar. Bu nedenle “Devlet”, aramızdan ortalama bir insanın sahip olduklarını aşan bilgelik, sağduyu ve saf ahlaki duygu kaynaklarını sunmak yerine, genellikle tüm bunlardan çok daha azını sunar. Dahası, pratikte çoğunlukla görülür ki “Devlet”, Devletin bilinen ve itibarlı görevlileri bile değildir, bunun yerine gayet yerinde bir şekilde söylendiği gibi, yalnızca

bir Devlet dairesinin gözden uzak kısımlarına saklanmış, Hükümet makinesini kontrol eden iplerden birini şimdilik ele geçirme şansını yakalamış, gizemli bir kâtiptir. Eskiden “Devlet”, sık sık bir berber, kemancı ya da kötü kadın olurdu. Günümüzdeyse “Devlet”, çoğunlukla büyük bir memurun bağımlı olmaya zorlandığı küçük bir memurdur.

Büyük başarılarla ve nüfuza sahip birçok insanın yazılarında karşılaştığım türden bazı gözlemleri okumak ve yazmak için zaman ayırmaya anlam veremiyorum. Bunların genel bir örneği şu olabilir: Eğer devlet adamları gerekli bilgiyi ve bilgeliği elde edebilirlerse, ekonomi bilimi tarafından somut ve kapsamlı hiçbir teorik itiraz ileri sürülemeyecek şekilde devletin, zenginliğin üretiminde ve dağıtımında önemli düzenleyici işlevler gerçekleştirebileceği düşünülebilir; fakat devlet büyükleri hiçbir zaman gerekli bilgiyi ve bilgeliği elde edemezler. Bu cümle bana sadece kelime israfı gibi görünüyor. Aslında Devletin düzenleyici görevlerdeki yetersizliği herkesin hemfikir olduğu bir gerçektir. O hâlde neden Devlet düzenini sırf hemen kapı dışarı etmek için tartışmaya dâhil edelim? Bu konu, düzenleyici Devlet hipotezinden ayrı olarak tartışılmalı ve karara bağlanmalıdır.

Dediğim gibi, Devlet herhangi bir şeye karar verdiğinde, Devleti oluşturan küçük kamu görevlileri grubu ne kendileri ne de başkaları için kendi güçleriyle pek bir şey yapabilir. Eğer herhangi bir şey yaparlarsa, bir orduda olduğu gibi insanları veya bir hazineye olduğu gibi sermayeyi harcamaları gerekir. Ama ordu, polis ya da sivil kolluk kuvvetleri (*posse comitatus*) aşağı yukarı Hepimizdir ve hazinedeki sermaye Hepimizin emeğinin ve tasarrufunun ürünüdür. Bu nedenle Devlet yapma gücü demekse, kaba kuvvet veya endüstriyel güç olarak Hepimizi ifade eder.

Devletin faaliyetinden faydalanacak birileri varsa, o da Bazılarımız olmalıdır. O zaman şu soru ve benzerleri ortaya çıkar: Devlet emek için, ticaret için, üretim için, yoksullar

için, öğrenilen meslekler için vs. –yani bir sınıf veya bir çıkar için– ne yapmalıdır? Asıl soru budur: Hepimiz, Bazılarımız için ne yapmalıyız? Ama Bazılarımız, Hepimize dâhildir ve kendi çabalarının faydasını gördükleri sürece, kendileri için çalışmış gibidirler ve Hepimizden çıkarılabilirler. O zaman geriye şöyle bir soru kalır: Bazılarımız, Diğerlerimiz için ne yapmalıdır ya da toplumsal sınıflar birbirlerine neler borçludur?

Şimdi şunları anlamaya çalışmayı öneriyorum: Toplumda başka bir sınıf için yaşam savaşları verme veya başka bir sınıfın memnuniyeti için toplumsal sorunları çözme vazifesi ve yükünü sırtlayan herhangi bir sınıf olup olmadığını; “toplum”dan, yani diğer sınıflardan taleplerde bulunma hakkına sahip herhangi bir sınıfın olup olmadığını ve “Devletin” hiç kimseye barış, düzen ve hakların güvenceleri dışında herhangi bir şey borçlu olmadığı fikrinin bir safsata ve hurafeden başka bir şey olup olmadığını.

Tartışma boyunca, ABD’de var olan ekonomik, sosyal ve siyasi koşulları göz önünde bulunduracağım.

I

YENİ BİR FELSEFE ÜZERİNE: YOKSULLUĞUN EN İYİ POLİTİKA OLMASI

ABD’de sınıfların olmadığı iddiası sık sık ileri sürülür ve sınıflara yapılan herhangi bir kinayeye içlerlenir. Öte yandan, toplumsal konular hakkında, toplumsal sınıfların varlığını basit bir gerçek olarak varsayan tartışmaları sürekli okur ve duyarız. “Yoksullar”, “zayıflar”, “emekçiler” ifadeleri, sanki kesin ve iyice anlaşılmış birer tanımı varmış gibi kullanılırlar. Belirli toplumsal sınıfların varsayılan hakları, yanlışları ve talihsizlikleri üzerine tartışmalar yapılır. Hal-ka yönelik her türlü konuşma ve yazı da büyük ölçüde, kendi arzularını tatmin edememiş insanların oluşturduğu sınıflarının isteklerini karşılamaya yönelik genel planların tartışılmasından oluşur. Bu sınıflar bazen memnuniyetsizdir, bazen de değildir. Bazen, “insanlığın dostları” kendilerine yardım teklifleriyle gelene kadar, kendilerinde bir şeylerin eksik olduğunu bilmezler. Bazen memnuniyetsiz ve kıskançtırlar. Başarılarını hak ettiklerinin adil bir ölçüsü olarak görmezler. Başkalarınıninkiyle kıyasladıkları talihlerinden dolayı kendilerini veya ebeveynlerini suçlamazlar. Bazen dünyadaki mutlulukları için ihtiyaç duyduklarını hissettikleri her şeyde hakları olduğunu iddia ederler. Tanrı’ya ve Doğa’ya karşı böyle bir iddiada bulunmak, elbette ki elimizden geliyorsa yeryüzünde yaşama hakkı ileri sürdüğümüzü söylemekten başka bir şey olmayacaktır. Fakat Tanrı ve Doğa, yeryüzünde yaşama fırsatlarını ve koşullarını zaten belirlemiştir. Bu dava yeniden açılmaz. İnsan yaşa-

mının kanunlarını tekrar gözden geçiremeyiz. Nasıl mutlu yaşayacağımızı öğrenirsek, Doğa kanunlarını araştırma ve bu hâliyle dünyada doğru yaşamının kurallarını anlama ihtiyacına ve vazifesine kesinlikle kapalı oluruz. Bunlar çok yorucu ve sıradan görevlerdir. Öğrenerek ve yaparak sık sık tekrarlanan çabalara ve fedakârlıklara dayanırlar. İddialarını değerlendirdiğimiz kişilere bu görevleri kendilerinin üstlenmesi söylendiğinde bundan rahatsız olurlar ve âdeta aşağılanmış gibi hissederler. Taleplerini topluma karşı, yani diğer bazı insanlara karşı haklar olarak formüle ederler. Onlara göre sadece mutluluğun *peşinden koşmaya* değil, onu *elde etmeye* de hakları vardır. Eğer onu elde edemezlerse, bunu yapmak için diğer insanların yardımına, yani diğer insanların emeğini ve fedakârlığını talep etme hakkına sahip olduklarını düşünürler. Tatmin edilmemiş arzuları olduğu sürece, sıkıntılarının olduğunu söyleyen hatipler ve şairler bulurlar kendilerine.

Eğer şimdi başkalarının emeği ve fedakârlığı üzerinde hak iddia eden bir grup insan varsa ve eğer emek ve fedakârlıkları üzerinde bu ilk grupların hak ileri sürebildiği başka insanlar da varsa, o zaman kesinlikle “sınıflar”, hem de en eski ve en tehlikeli türden sınıflar vardır. Başka bir insanın emeğine ve fedakârlığına hükmedebilen ve bunu kendi varoluşunu desteklemek için yapan biri, yeryüzünde akla gelebilecek en yüksek türden ayrıcalıklı bir kişidir. Prensler ve yoksullar bu gemidedir ve gemide başka kimse yoktur. Öte yandan, emeği ve fedakârlığı, kendi geçiminden başka bir kişinin geçimine çevrilebilecek biri, özgür biri değildir ve aşağı yukarı bir kölenin konumuna yaklaşır. Bu nedenle, tartışacağımız tüm kavramlarda, sınıfların olduğu ve sınıfların olmadığı şeklindeki bu temel çelişkinin tekrar tekrar kafa karışıklıklarına ve anlamsızlıklara yol açacağını göreceğiz. Sınıf hükümetinin eski kusurlarını ortadan kaldırma çabalarımızda, en kötü sınıf teorisinin yeni ürünleri